

DẠY HỌC MÔN ĐẠO ĐỨC LỚP 5 THEO CHƯƠNG TRÌNH VÀ SÁCH GIÁO KHOA MỚI

• TS. LƯU THU THỦY

Viện Chiến lược và Chương trình giáo dục

I. Mục tiêu chương trình môn Đạo đức lớp 5

Học xong chương trình môn Đạo đức lớp 5, học sinh (HS) có khả năng:

1. Có hiểu biết ban đầu về một số chuẩn mực hành vi đạo đức và pháp luật phù hợp với lứa tuổi lớp 5 trong quan hệ của các em với quê hương, đất nước, tổ tiên; với phụ nữ, cụ già, em nhỏ; với bạn bè và những người xung quanh; với hành vi, việc làm của bản thân và với tài nguyên thiên nhiên.

2. Biết nhận xét, đánh giá các ý kiến, quan niệm, hành vi, việc làm có liên quan đến các chuẩn mực đã học; biết lựa chọn và thực hiện các cách ứng xử phù hợp chuẩn mực đã học trong các tình huống phổ biến của cuộc sống.

3. Yêu quê hương, đất nước; biết ơn tổ tiên; kính trọng người già, yêu thương em nhỏ, tôn trọng phụ nữ; đoàn kết, hợp tác với bạn bè và những người xung quanh. Có ý thức vượt khó, vươn lên trong cuộc sống. Có trách nhiệm về hành động của mình. Yêu hoà bình và có ý thức bảo vệ tài nguyên thiên nhiên.

II. Nội dung chương trình môn đạo đức lớp 5

1. Chương trình môn Đạo đức lớp Năm gồm 14 chuẩn mực hành vi phù hợp với lứa tuổi học sinh lớp 5 trong các mối quan hệ của các em với bản thân, gia đình, nhà trường, cộng đồng và môi trường tự nhiên. Đó là:

* Quan hệ với bản thân

Bài 1- Em là học sinh lớp Năm

Bài 2- Có trách nhiệm về việc làm của mình

Bài 3- Có chí thì nên

* Quan hệ với gia đình

Bài 4- Nhớ ơn tổ tiên

* Quan hệ với nhà trường

Bài 5- Tình bạn

* Quan hệ với cộng đồng, xã hội

Bài 6- Kính già, yêu trẻ

Bài 7- Tôn trọng phụ nữ

Bài 8- Hợp tác với những người xung quanh

Bài 9- Em yêu quê hương

Bài 10- Ủy ban nhân dân xã, phường em

Bài 11- Em yêu Tổ Quốc Việt Nam

Bài 12- Em yêu hoà bình

Bài 13- Em tìm hiểu về Liên Hợp Quốc

* Quan hệ với môi trường tự nhiên

Bài 14- Bảo vệ tài nguyên thiên nhiên

2. So với các lớp 1,2,3,4, chương trình môn

Đạo đức lớp 5 đề cập nhiều hơn đến các chuẩn mực hành vi trong mối quan hệ của HS với cộng đồng, xã hội. Đồng thời, các chuẩn mực hành vi ở lớp 5 mang tính khái quát cao hơn các chuẩn mực hành vi trong cùng mối quan hệ ở các lớp dưới.

3. Nội dung chương trình kết hợp chặt chẽ giữa giáo dục quyền với giáo dục bổn phận của trẻ em. Ví dụ:

* Bài 4 - Tình bạn: kết hợp giữa giáo dục quyền trẻ em được tự do kết giao bạn bè với bổn phận phải cư xử tốt với bạn bè.

* Bài 11- Em yêu Tổ quốc Việt Nam : kết hợp giữa giáo dục quyền được có quốc tịch, quyền được giữ gìn bản sắc dân tộc với bổn phận của trẻ em phải yêu quý Tổ Quốc, cố gắng học tập, rèn luyện để góp phần xây dựng Tổ Quốc.

* Bài 12- Em yêu hoà bình: kết hợp giữa quyền được sống trong hoà bình, quyền được học tập, được vui chơi, giải trí của trẻ em với trách nhiệm tham gia các hoạt động bảo vệ hoà bình phù hợp với khả năng.

* ...

4. Chương trình không chỉ giáo dục bổn phận, trách nhiệm của HS đối với quê hương, đất nước, nhà trường, bạn bè, đối với việc bảo vệ hoà bình, bảo vệ tài nguyên thiên nhiên, mà còn giáo dục trách nhiệm của các em đối với các hành động, việc làm, với các hoạt động học tập, lao động, các mối quan hệ của bản thân(Các bài: Có trách nhiệm về việc làm của mình, Có chí thì nên,...).

5. Thông qua các bài Đạo đức lớp 5, HS còn được giáo dục một số kĩ năng sống cơ bản như: kĩ năng giao tiếp (Ví dụ: bài Kính già, yêu trẻ; bài Tôn trọng phụ nữ;...), ra quyết định(Ví dụ: bài Có trách nhiệm về việc làm của mình), đặt mục

tiêu (Ví dụ: bài Có chí thì nên) ...

6. Tổng thời lượng dành cho môn Đạo đức lớp 5 là 35 tiết/ năm, được phân phối như sau:

14 bài x 2 tiết = 28 tiết

Dành cho địa phương: 3 tiết

Thực hành giữa học kì I: 1 tiết

Thực hành cuối học kì I: 1 tiết

Thực hành giữa học kì II: 1 tiết

Thực hành cuối năm: 1 tiết

Cộng: 35 tiết

Ba tiết dành cho địa phương là để các trường sử dụng dạy những vấn đề đạo đức cần quan tâm ở địa phương. Ví dụ như các vấn đề:

- Phòng chống tệ nạn xã hội
- Bảo vệ môi trường sống
- Thực hiện Luật lệ an toàn giao thông
- Đề án đáp nghĩa các gia đình thương binh, liệt sĩ
- Ủng hộ nhân dân các vùng bị thiên tai, lũ lụt,...

.....

Các tiết thực hành giữa học kì, cuối học kì, cuối năm nhằm tạo cơ hội cho HS tập vận dụng các chuẩn mực hành vi đã học vào thực tiễn cuộc sống thông qua các hình thức hoạt động như: diễn đàn trẻ em, triển lãm tranh, biểu diễn văn nghệ, trình bày kết quả các dự án, tham quan, giao lưu, ...

III. Phương pháp dạy học

1. Dạy học đạo đức nhằm chuyển các giá trị đạo đức xã hội thành tình cảm, niềm tin, hành vi và thói quen đạo đức của HS. Do đó, cần phải thiết kế tiết dạy Đạo đức thành những hoạt động và tổ chức cho HS cùng tham gia vào các hoạt động, phát huy vốn kinh nghiệm, thói quen đạo đức đã có; từ đó, giúp các em có thể tự khám phá và chiếm lĩnh tri thức mới, kĩ năng mới. Đồng thời, trong các giờ Đạo đức, giáo viên (GV) cũng cần tạo cơ hội để HS liên hệ, tự liên hệ, suy ngẫm, trải nghiệm, có như vậy bài học Đạo đức mới có tác động đến HS, trở nên sâu sắc và lắng đọng đối với các em.

2. Các hoạt động dạy học Đạo đức lớp 5 rất phong phú, đa dạng. Có thể là:

- Phân tích các thông tin, các tình huống, các truyện kể, các tấm gương
- Quan sát và phân tích tranh ảnh, băng hình
- Thảo luận phân tích, đánh giá các hành vi, ý kiến, quan điểm, thái độ có liên quan đến những chuẩn mực hành vi đã học.
- Đóng vai, đóng tiểu phẩm
- Chơi các trò chơi

- Tìm hiểu các vấn đề trong thực tiễn lớp học, nhà trường, địa phương, đất nước có liên quan đến chủ đề bài đạo đức

- Lập kế hoạch hành động của bản thân, của nhóm, của lớp

- Diễn thuyết, hát, múa, đọc thơ, vẽ tranh, triển lãm tranh về chủ đề bài đạo đức.

- .....

3. Dạy học Đạo đức lớp 5 theo tinh thần đổi mới phương pháp khuyến khích việc sử dụng những tình huống, băng hình, truyện kể với kết cục mở để HS tự liệt kê các giải pháp, tự đánh giá kết quả các giải pháp, so sánh và lựa chọn được giải pháp tối ưu; hạn chế việc sử dụng các khuôn mẫu ứng xử có sẵn, một chiều.

4. Dạy học môn Đạo đức lớp 5 có thể bắt đầu bằng nhiều cách:

- Từ việc phân tích các thông tin, sự kiện, ví dụ: bài 3, bài 11, bài 12, bài 13.

- Từ việc xử lí tình huống, ví dụ: bài 5, bài 6, bài 7, bài 8.

- Từ việc quan sát tranh ảnh, băng hình và thảo luận, ví dụ: bài 1, bài 3, bài 5, bài 6, bài 7, bài 9, bài 11, bài 12, bài 13, bài 14

- Từ việc đóng vai, ví dụ: bài 5, bài 6, bài 7

- Từ việc kể và phân tích truyện, ví dụ: bài 2, bài 4, bài 6, bài 10

- Có thể bắt đầu bằng việc tìm hiểu và thảo luận phân tích một sự kiện có thực ở lớp học, ở nhà trường hoặc ở địa phương, ví dụ: bài 2, bài 5, bài 8, bài 14.

- .....

5. Có thể sử dụng nhiều phương pháp và hình thức dạy học để dạy học môn Đạo đức lớp 5. Bao gồm các phương pháp truyền thống như: kể chuyện, đàm thoại, nêu gương, sử dụng đồ dùng trực quan, ... và các phương pháp hiện đại như: đóng vai, thảo luận nhóm, tổ chức trò chơi, xử lí tình huống, động não, dự án, ... Bao gồm hình thức học theo lớp, theo nhóm và cá nhân; hình thức học ở trong lớp, ngoài sân trường, vườn trường hoặc ở một địa điểm ngoài trường có liên quan đến nội dung học tập.

Mỗi phương pháp và hình thức dạy học Đạo đức trên đều có mặt mạnh và hạn chế riêng, phù hợp với từng loại bài riêng. Tuy nhiên, một số phương pháp chiếm ưu thế hơn trong dạy học môn Đạo đức lớp 5 là: xử lí tình huống, đóng vai, trò chơi, thảo luận nhóm và dự án.

Phương pháp dự án là phương pháp khá mới mẻ song có vai trò to lớn trong việc gắn bài học đạo đức với thực tiễn cuộc sống của HS,

giúp các em có cơ hội để thực hành, thể nghiệm các chuẩn mực hành vi đã học trong thực tế. Trong chương trình đạo đức lớp 5 có nhiều bài có thể sử dụng phương pháp dự án. Ví dụ như các bài: Bài 6- Kính già, yêu trẻ; Bài 7- Tôn trọng phụ nữ; Bài 8- Hợp tác với những người xung quanh; Bài 9- Em yêu quê hương; Bài 11- Em yêu Tổ Quốc Việt Nam; Bài 12- Em yêu hoà bình; Bài 14- Bảo vệ tài nguyên thiên nhiên.

Để tài dự án có thể là:

- Dự án điều tra, tìm hiểu các vấn đề, các sự kiện trong đời sống đạo đức của lớp học, của nhà trường, của địa phương, của đất nước có liên quan đến chủ đề bài học.

- Dự án tuyên truyền, vận động cộng đồng thực hiện nếp sống văn hoá mới hoặc thực hiện một chủ trương, chính sách của Nhà nước, của địa phương.

- Dự án thực hiện một hoạt động cụ thể để góp phần xây dựng quê hương, đất nước, góp phần bảo vệ hoà bình; để thể hiện tình cảm kính già, yêu trẻ, tôn trọng phụ nữ; để góp phần bảo vệ tài nguyên thiên nhiên.

IV - Sách giáo khoa và sách giáo viên đạo đức lớp 5

1. SGK Đạo đức 5 được trình bày theo từng bài. Mỗi bài được cấu trúc như sau:

* Thông tin/ sự kiện/ truyện/ tình huống/ tranh ảnh : để nêu vấn đề cho HS suy nghĩ

* Câu hỏi: Dưới các thông tin/ sự kiện/ truyện/ tình huống/ tranh ảnh có 2- 3 câu hỏi nhằm hướng dẫn HS khai thác, phân tích

* Ghi nhớ: để tóm tắt nội dung bài học

* Bài tập: Mỗi bài có khoảng 3 - 5 bài tập, với các dạng bài khác nhau để giúp HS củng cố lại kiến thức, hình thành thái độ, kĩ năng và hành vi tích cực

* Thực hành: để hướng dẫn HS thực hiện bài học trong cuộc sống thực tiễn và chuẩn bị cho bài Đạo đức tiếp theo.

2. Sách giáo viên Đạo đức 5 được cấu trúc thành ba phần lớn:

Phần thứ nhất: Một số vấn đề chung về dạy học Đạo đức lớp 5

Trong phần này, các tác giả đã trình bày những vấn đề rất cơ bản của việc dạy học Đạo đức lớp 5 như: mục tiêu, nội dung, phương pháp, phương tiện dạy học Đạo đức lớp 5, đánh giá kết quả học tập môn Đạo đức lớp 5.

Phần thứ hai: Gợi ý dạy học các bài trong chương trình Đạo đức lớp 5.

- Nội dung phần này gợi ý GV cách dạy học các bài lần lượt từ bài 1 đến bài 14 của chương trình.

- Mỗi bài được trình bày theo các mục:

+ Mục tiêu bài

+ Tài liệu và đồ dùng dạy học

+ Các hoạt động dạy học chủ yếu

+ Hoạt động tiếp nối

- Mỗi hoạt động dạy học được trình bày theo cấu trúc:

+ Tên hoạt động

+ Mục tiêu hoạt động

+ Cách tiến hành hoạt động

+ Kết luận của GV sau mỗi hoạt động

- Cần chú ý là những điều trình bày trong phần này chỉ mang tính chất gợi ý giúp GV tham khảo trong quá trình chuẩn bị cũng như tiến hành dạy học. Điều quan trọng là từ những gợi ý này, GV có thể lựa chọn, điều chỉnh, bổ sung, sáng tạo thêm cho phù hợp với trình độ HS; phù hợp với điều kiện, hoàn cảnh cụ thể của lớp, của trường và của địa phương.

Ví dụ: Có thể thay đổi nội dung các tình huống, các câu truyện; thay đổi các từ ngữ, hoặc có thể thay đổi các dạng hoạt động cho phù hợp với trình độ HS, với điều kiện cơ sở vật chất, thiết bị của lớp, của trường, với văn hoá của địa phương.

- Tuy nhiên, hoạt động sáng tạo của GV cần được tiến hành trong khuôn khổ chương trình. GV không được thay đổi tên bài, mục tiêu, nội dung cơ bản và thời lượng dạy học mỗi bài, không được cắt xén hoặc bổ sung thêm vào chương trình, khi chưa được phép của Bộ Giáo dục - Đào tạo.

Phần phụ lục: Giới thiệu một số điều khoản trong Công ước Quốc tế về Quyền trẻ em, trong Luật bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em Việt Nam; một số thông tin về hoạt động của một số cơ quan LHQ ở Việt Nam; giới thiệu thêm một số truyện, thơ, ca dao, tục ngữ,... có liên quan đến các bài Đạo đức trong chương trình để GV có thể tham khảo, lựa chọn thêm trong quá trình dạy học.

SUMMARY

The article presents issues related to the objectives, content and methodology of the grade 5 ethics curriculum, textbook and teacher's guidebook.